

Ê ËÐÍÅËÅÌÀ ÝËÅÊÒÐÍÍÛÔ ÑËÎÀÐÅÉ ÊÀËÌÛÖËÎÃÎ ßÇÛËÀ

Àâòîð Àèêòîðëÿ Ààñèëüåâà Êóêàïíàà
27.08.2012 à.

Summary. The article is devoted to the problems of electronic dictionaries of Kalmyk language which belongs to the group of the endangered languages. The authors consider that it is necessary to create and develop the Kalmyk-Kalmyk dictionary with sound module and elements of thesaurus for the frequent words.

Ñääñäiäý iðëèñöàëüííá áíéìäiáéå
ëéíäåéñöíá âñåäáí íæðà íáíðååéåíí á íà èñííëüçíåàíéå èíóíðíàöíííúð òåðöííëíåèé á
ñåtåéö èññëëääíåàíéyö. íå èñéëþ-áíéå á ýòíí ðýäo è èåéíüöéíå ýçüñéíçíáíéå, äëý
éíòíðíåí ðåíðéy è íðåéöééå ñíñöååéåíéy ýéåéöðíííúð ñéíåàðåé ýåéýåðöý íäííé èç
åéooäëüíåéøéö íðíäéåí, íññéëüéó á Ðåññöåéééå Éäéíüöéy ñéíæéëäñü ñèoóåöeý
óðòåòùñ ýçüéå åéåé ñðååñòåà íïçíåíéy è éíílóíèéåöeé. Éäéíüöééé ýçüé íðè-èñëéýþò è
ãðöííå ýçüéíå, éíòíðúå íáöíäýöny ía ãðåäíé èñ-åçííååíéy, ííýòílo ñóúåñòåöåò
íáñòíýöåëüíáy íáñòíäéíñòü ñíçäåíéy âñåäíçííäéíñö ýéåéöðíííúð ñéíåàðåé, á
íäðåöþ í-åðåäüü åéåíüöéí-åéåíüöééö, à òåéäéå íäðååñäíúð (éäéíüöéí-ðóññééö è
ðóññéí-åéåíüöééö).

Â ñâòè Èíóâðíàò ðàçïåùâí òìëüêî
ïæéí ÿéâðòðííûé ñëfâàðü (<http://dictionary.bumbinorn.ru/>),
ïðääñòàðéëþùèé ñíáíé áàçó ãäííûô, êòðàðäÿ ñíñòîòèò èç çàäñëíâí-ííâí ñëfâà è
ñâàíé ñëfâàðííé ñòàòòüè (â íáúâíà ëíéí 11 ñûñ. ñëfâ). ëíñèñë ííæíí
ñíóùâñòâéýòù òìëüêî ïí çàäñëíâí-ííé ëâéñâíà, ïðé ýòòl ýéâíâíòù ñëfâàðííé ñòàòòüè
íá èíàþò ñâýçè ñ êâéíùöéèè àâðèàíòàè, ííñëíüèò ìí ãâí ñíñíâå èâáæèò òîëüêî
ïæéí ñëfâàðü «ß èçó-àþ èâéíùöéèè. ìàëüé
ðóññéí-êâéíùöéèè ñëfâàðü» [Èéèøéèí è àð., 2003]. Âíâñòà ñ òâí, ó-èòûâàÿ òí, ÷òí
àðóâèò ÿéâðòðííûô ñëfâàðáé èâéíùöéâí ýçûâà íáò ãííâúâ, òí òâåâ ñíàò òâèò àâí
ñíóùâñòâéýòù ÿòí áíëüøíé ðàâ àðàçâèòè, àâðíâå, à çàðíæäâíè èýéâðòðííé
èâéíùöéèè èâéñèéàðàðè, ðíòÿ íâíâíðèíñ, ÷òí ìòèòðâíâéò àâííâí ñëfâàðü
ïðâíâæè íá èéíâèñò, êòðàðíí, ïí âñâé àéæèíñòè, íá èçââñòù ëéíâèñòè-âññèéà
ïðéíøíù ýéâðòðííûô ñëfâàðâé.

êéäëìø÷-íð-ääí [kod Im š in rmd n])

ðàáî÷èé-NOM.PL.-PART.POSS.1PL / ðàáî÷èé-CAUS.PL.-PART.POSS.1PL

‘íàøè ðàáî÷èå’/‘íàøèõ ðàáî÷èõ’

Íáíáéí íðöfçíññéòåéüííáí ñéíáàðý
òàéæá íáäññòàòí-íí á öåéëý ðååèòåàëèçàöèë ýçûêà, óàé éàé íåíáóíäéíí íðåäíñòååèòü
éàé ííæíí áíéåå ííéíóþ èíðíðiaðöþ í ñéíáá: í åái áðaiíàðöè-åññéèö,
ñéíáííáðacíåðåéüíûð (åðåðéååðéíííûð) è åéñòðéåóðéåíûð ñåéñéñòååð, íññéíéüéö, éàé
éçååññóíí, ñéíáí «ðååáñòååò» á éííóåéñòå. Níçäååååíüå óái ñàíùí ñåýçè è íòííðåéý
íåæäó íéíé ðåñòðéðýþo «ñåðöù» éåéñéèéííá ýçûéííáíí ííñéðåéý, á ðåçcöéüòåòå ÷åái
óíðieðóåíäý ýçûéíäý ñèñòåíà ñòåííåéòñý ñåííñòåòí-ííé è ííæåò õóíéðéííéðíååòú
óæå íåçåååéñéíí, ó. á. ááç «ííñé» áððåáíé ýçûéíäíé ñòðóéòóðû, õíðy íá
íåðåñûð ííðåò íáð-áíéý, éííá-íí, íóæíí ííéüçíååòñý íåðååíäííùíé ñéíáàðýíé, íí
áíéåå «íðíååéíóðûíé» æåéåòåéüíí éåéíüöéí-éåéíüöééí ñéíáåðái. N äðóåáíé ñòíðííû,
óí-íóþ ñåííåíòééó óíé èéëé èííé éåéñé-åññéíé ååéíéöù ííæíí íåðååååååðòú óíéüéí
ñåðååññóååíé èåéíüöéííáí ýçûéà, íåíðéíåð:

èòê-ëö-õ

äîâåðýòü- Soc

‘äîâåðÿòü äðóå äðóåó’

Ííyóòííò íàéáíéåå áîñòðååáíâáiíúí ã
ééæíñööéíí íáúäñöåå ñeiâàåðå ñòåíåò yéåéøöíííüé ñeiâàåðü ñi çåooéíâùí iíäoééåí è
yéåíåíòåíè òåçàóööñå, eïòòðüé ìòåå÷àåò è íåðåçíåàòåëüíùí ñòåíäåðòåí, ò. å.
éåéñè÷åññéäy ååééïéòå ïíèñüåååñöý êåéé yéåíåíò ñèñòåíùí ñi áññåíè íåðåäééåíàòé÷åññééè
è ñeiòåäåíàòé÷åññééè ñäýçýìé ñi äðöåäéè yéåíåíòåíè éåéñè÷åññéé ñèñòåíùí.

Ðàćăàèòèå èàëìüööèîè ëëíââèñòèè è à
ñîòâðåìäíîìí ýòâïàï ïïçâïèÿòò ìáíàùèòò ðåçóöüòàòò ïííâíèåðòèò èññëåäíâàíéé á ýòïé
íáëæñòè è ñòïòðíèòðíâàòò òåçàòðóñ íàèáíèåà ÷àñòòòíûò ååëèíèò èàëìüöëíâï ýçûêà[1],
à çàðåìí òåçå íåðåàéòè è ñíñòàðåéåíèþ ñëíâàðý «ííëííâ» òëëå. Íú ìíñçàðåìí, ÷òï
òåçàòðóñ âñâåäà áóäåò íåíïëíû, òàèë èàëë ñëàðåðè ìå óñíââàòþ ðéêñèòðíâàòò âñå òï,
÷òï ïðèñòðíäèò á ýçûêå, íàñòëüê ñòðåìèòåëüíí ïí ðåçàèåàåòñý. È òïòò æå åñï
òðåàìäíòåðíñòü, íåíïëíòà íåñòëåéåíû ïñíâåííñòñýè èëè-ñíñòè, êòïòðàÿ ïðèíèàòò
ò-àñòðåà á ñíñòðåâéåíèë ñëàðåðò. Òåí íå íåíâå ïæíí ãûâåéèòò ýâðî ðåçàòðóñà,
êòïòðûé íññòè, êàëë ïðåâåéëí, ååëíûé òåðåéòåð è íå ýâëÿòðñý áàðèåíòííè ÷-àñòðûþ
ñëñòåðíû. Âñå òï, ÷òï íåòíàèòñý íå íåðéòåðèè, íññòè èíâàðèåíòíûé òåðåéòåð.
Íåíâëí ñëåäåò íå çàåûâàòò, ÷òï ÷-åòòèëå ãðåíèò íåæäö ýâðî è íåðéòåðèå
íòñóòñòåðåò.

Õðè ññíñòââéâíèé ýéâéòðíííáí
ññíâàðý òâçàóðñííáí òèïà èç èçââñòíúõ ëåéñèéíäðàòè÷åññéèõ ïðíñðàíí ìú
ññòàííâèéèñü íà TLex
Suite 2010: Dictionary Production Software (<http://tshwanedje.com>), ïíäääðæéâþþùåé ñòàíäàðòû XML è UNI
Dictionary Compilation Software, tlTerm Professional Termbase Software, tlCorpus Concordance Software, tl
ïðíñðàííàíä ÿäéÿåöñý ïðíñðññéíäëüííé, ò. á. á íáé ó÷òáíü âñá íáâðíäèíüá
íñððåáíññòè ëëíââèñòà ïðè êííèéëðíâáíèé ññíâàðåé ðàçííáí òèïà. Ííá íçâíëÿåò
çíà÷èòåéüí óíâíñþòèòú áðâíý è çàòðàòú íá ïðíñðññ ññíñòââéâíèý ññíâàðåé è
óââðéè÷èòú êâ÷åñòàí ñíçâàââàííáí ïðíñðåéòà. Áññéè íáññéíüéí åâñýòééâòé è íàçàä ëëíââèñò òðàòèé áðâíý íà
óíéòéòéðíâáíèá ññíâàðíúõ ñòàòåé è éõ õíðìàòéðíâáíéå, õí ïðè ííññùé ýóíé
ïðíñðàííü ñíæíí ñí ëåâéññòúþ íåíýòü õíðìàò ïðåäññòââéâíèý ññíâàðíúõ ñòàòåé. Áññéåá
õíâí, ýòà áâçà áâííûõ, õíòíðâý ñíæåò ñðàíéòú âññüíà ðàçííðíäíüé íàðåðèåé, è ïí
æåéâéíèþ ëëíââèñòà ñíæåò ðòéëüòðíâàòú ññíâàðíúõ ñòàòüé á çââèñëíñòè ìò õíðìàòà
ñòàòüé (èàðìàííü, ñðåâáíéé, ííëíüé) èéèé ýéâáííü ã ñòðòóðòóðå ñòàòüé (íáïðèíâð,
çâäíéíâí-ííá ññíâí è áíðííèíü/ñéíííèíü).

Áóiàæíúå ñéïàâðè óñòðöäþþò ýéåéòðíííúì
ñéïàâðýí áåðííåéñéèò ýçûéå íí ñâîåé óóíøéëííàéüíñòè è ííëíòå íðåäñòåàééåíèÿ
ñéïàâðíé ñòàðüè, íiyòñò øåíðèþ è íðåéòðéó ñîñòåàééåíèÿ ñéïàâðåé èåëíùöééåí
ýçûéå á øåéíí íåíáðéèíí ðåçåéàåòü è áíåäðýòü éíôíðåéëííúå òåññíééåè á ýòò
íðñòåñò. Yéåéòðííäý èåéñéèííðåðéÿ èåéíùöééåí ýçûéå íåñíéòñý íà ñòåäéè ñâîååí
òîðíèðíååíèÿ, è èåíäíí ñí-åðàíéå ðåçðååíòåííúò íàòíäéè á èåéíùöéíí ýçûééíçåíéè
è íèðíååíí íñòå ñíñòåàééåíþ, ñâååååíèå ñòùåñòåðåþùèò ñéïàâðåé íçåéíéÿåò
ñíçåååòü ýòòåðéåíþò íñååéü èåéñè-åñééíè ñèñòåðåíù èåéíùöééåí ýçûéå.

Nièñîê
ëèòåðàòóðû

Áèòéåââ, 2002 Áèòéåââ Í.Ñ.
íðíáéâíû íáÿníûõ áéàñíûõ á èàéíûõéíí ýçûéå // Áíïðíñû óâíðåòè-åñéíé
åðâíìàòèéè êáéíûõéíâí ýçûéå: ñá. ñò. / îòâ. ðää. Ý. Đ. Ôáíèùåâ. Í.;
Ýéèñòà, 2002. N. 22–29.

Óàð÷åâíèéîâà, Óàð÷åâíèéîâà Đ.Í.
Íðíáèåìû ðåôîðìû ìðôîñäðåôè èäèïûöéîâí ýçûêà // Áíïðñû òåâîðåòè÷åñéîé
âðåàììàðèéè èäèïûöéîâí ýçûêà: ñá. ñò. / ìòâ. ðåä. Ý. Đ. Òåíèúâà. l.;
Ýéèñòà, 2002. N. 3–21.

Èëèøêèí
è äð., 2003 Èëèøêèí
È.È.; lóíéââ
Á.Á.; Áàäàååà Á.Á. è äð. ß èçó÷àþ èäëìûöêèé. làëüé
ðöññêèí-êäëìûöêèé ñëîâàðü. Ýéèñòà. 2003.

[1]

Nièñîê ñàñòòíûõ åääèíèö êàëìûöêíâi ýçûêà áûë ñïçääí íà íñíâå àíàëèçà êîðïóñà òåêñòòíâ iáúâiìi â 5 iéí ñëíâiòòðååëåíéé. Å êà ñòååà ìàòåðèàëà áûëè ìòíåðàíû iááíèüøèå ðåêñòû ñóáâæåñòåííâi, ióáëèòèñòè ÷åñëíâi è iàó ÷ííâi ñòèëåé.

[2] Iññëíëüéó

â êàëìûöêíâi ýçûêà ëåâíâåòåÿùëéñy ìðýäíê ñëíâ (SOV), òí è ñôâiù ìðèååååíû â ññòååòñòåèè ñ íèì.